

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

ÇETİNKAYA- TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no:75569/01)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

27 Haziran2006

İşbu karar AIHS'nin 44§2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli bazı düzeltmelere tabi olabilir.

© T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2006. Bu gayriresmi özet çeviri Dışişleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Dışişleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı'na atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan ve 75569/01 başvuru no'lu davanın nedeni bu ülke vatandaşı olan Suat Çetinkaya'nın (başvuran) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) 24 Eylül 2001 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Temel İnsan Haklarını güvence altına alan 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurudur.

Başvuran, İzmir Barosu avukatlarından A. Terece tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

I. DAVA KOŞULLARI

Başvuran 1967 doğumlu olup İzmir'de ikamet etmektedir.

2 Temmuz 1999 tarihinde saat 17.00'de, Demokrasi Platformu – çeşitli sendikalardan oluşan sivil toplum örgütleri, meslek gurupları ve dernekler -İzmir'de, 2 Temmuz 1993 Sivas olaylarının yıldönümü anısına 'Demokrasi, laiklik ve barış' konulu bir basın açıklaması düzenlemiştir.

Başvuran İzmir İnsan Hakları Derneği yerel yöneticisi sıfatı ile bu basın açıklamasına katılmıştır.

Basın açıklaması sırasında, *İzmir Pir Sultan Abdal Kültür Derneği* başkanı "her yer madımak, her gün 2 Temmuz" başlıklı bir bildiri okumuştur. Platform mensubu-İnsan Hakları Derneğinin de yer aldığı- çeşitli dernekler tarafından imzalanan bu bildiride, Sivas'ta 2 Temmuz 1993 tarihinde meydana gelen olayların ardından ulusal makamların yürüttükleri soruşturmaya ilgisiz kalmaları dile getirilmiş ve sorumluların mahkum edilmesi istenmiştir.

Aynı gün, polisler açık havada düzenlenen ve sekiz yüze yakın insanı bir araya getiren basın açıklamasına ilişkin bir tutanak hazırlamıştır. Bu tutanak, basın açıklaması sırasında başvuranın ve bağlı olduğu derneğin de aralarında bulunduğu, orada bulunan çeşitli dernekleri, derneğin bazı üye ve yöneticilerinin isimlerini içermektedir.

İzmir Valiliği Emniyet Müdürlüğü, 7 Temmuz 1999 tarihinde, İzmir Cumhuriyet Savcısı'na, derneğin yerel şubelerinin yöneticilerinin de aralarında bulunduğu sekiz yüz kişinin bir araya toplandığını ve basın açıklamasının izinsiz düzenlenen bir açık hava gösterisine dönüştüğünü belirtmiş, ayrıca Abdullah Öcalan'a destek amaçlı slogan atıldığını, örgütün adını taşıyan bir pankartın açıldığını ve yapılan bildirinin yerel derneğin adını taşıdığını eklemiştir. Emniyet Müdürlüğü bu nedenle Cumhuriyet Başsavcısından, derneklere ilişkin 2908 sayılı Kanuna aykırı olarak suç işlendiği gerekçesi ile bu derneğe ve yöneticilerine karşı gerekli önlemlerin alınmasını talep etmiştir.

28 Temmuz 1999 tarihinde, Cumhuriyet Başsavcısı, yerel dernek yöneticisi sıfatı ile başvuranın, saymanın ve yerel dernek kurul üyesinin ifadesini dinlemiştir.

Başvuran ifadesinde, kendisine yöneltilen suçları reddetmiş, ve basın açıklaması sırasında hiçbir açıklama yapmadığını belirtmiştir. Ayrıca Platformun bir basın açıklaması yapmakla yetindiğini ve basın açıklaması sırasında orada bulunan topluluğun kendiliğinden dağıldığını ifade etmiştir.

9 Eylül 1999 tarihinde, Cumhuriyet Başsavcısı, başvuranı ve yerel derneğin 6 kurul üyesini, yasadışı bir topluluğa katılmak ve böylece derneklerinin statüsünde belirtilen amaçlara aykırı davranmak suçu ile itham etmiş ve 2908 sayılı Kanunun 77 § 3 ve 37. maddenin son bendi uyarınca mahkum edilmelerini talep etmiştir.

2 Aralık 1999, 14 Şubat ve 13 Nisan 2000 tarihlerinde, İzmir Asliye Ceza Mahkemesi, sanıkların ifadelerini dinlemiştir. 2 Aralık tarihinde yapılan duruşma sırasında, başvuran kendisine yöneltilen suçlamaları reddetmiş ve basın açıklaması sırasında atılan sloganlarla hiçbir ilgisinin bulunmadığını iddia etmiştir.

2 Kasım 2000 tarihinde Asliye Ceza Mahkemesi, derneğin amaçları dışında faaliyetlerde bulunduğunu göz önüne alarak, hakkında yapılan ithamlardan başvuranı suçlu bulmuş ve 2908 sayılı Kanunun 77 § 3. maddesi uyarınca altı ay hapis cezasına mahkum etmiştir. Bu ceza 1 800 000 T.L. [yaklaşık 3 Euro] para cezasına çevrilmiş ve 647 sayılı Kanun gereğince ertelenmiştir.

2 Ocak 2001 tarihinde, başvuran bu kararın bozulması amacıyla temyize başvurmuştur. Yargıtay'daki savunmasında, kendisine yöneltilen suçları reddetmiş ve basın açıklamasına katılımının suç sayılamayacağını ve katılımcı diğer hiçbir derneğin soruşturmaya tabii tutulmadığını iddia etmiştir. Ayrıca çok sayıda insanın ölümüne yol açan bir olay hakkında, insan haklarını savunan bir derneğin kendi fikirlerini açıklamasının çok doğal olduğunu belirtmiştir.

2 Nisan 2001 tarihinde Yargıtay temyiz kararını bozmuş ve ilk mahkeme kararını onaylamıştır.

HUKUK AÇISINDAN

I. KABULEDİLEBİLİRLİK HAKKINDA

Hükümet başvuranın altı ay hapis cezasına mahkum edildiğini ve bu cezasının para cezasına çevrildiğini ve 647 sayılı Kanun uyarınca ertelendiğini hatırlatmaktadır. Bu nedenle başvuran mağdur olduğunu iddia edemez.

AİHM, yalnızca ulusal mahkemelerin AİHS ihlalini açıkça ya da en azından öztü itibarıyla tanımış olmaları ve ihlali telafi etmeleri halinde, başvuran lehine verilecek olan bir kararın, prensip olarak “mağdur” sıfatının kaldırılması için yeterli olacağı yönündeki yerleşik içtihadını hatırlatmaktadır (*Öztürk-Türkiye*, no: 22479/93). Mevcut olayda bu durum söz konusu olmadığından, Hükümet'in bu konuda dile getirdiği itirazın reddedilmesi uygun olacaktır.

AİHM başvurunun, AİHS'nin 35 § 3 maddesi uyarınca açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve başka hiçbir kabuledilemezlik gerekçesi bulunmadığını gözlemlemektedir. Dolayısıyla başvurunun kabuledilebilir bulunması uygun olacaktır.

II. AİHS'NİN 10. VE 11. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, bir basın açıklamasına katılması nedeniyle hakkında verilen cezai mahkumiyetin, ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ve AİHS'nin 10. ve 11. maddelerinin ihlalini

teşkil eden dernek kurma ve toplantı özgürlüğü hakkını engellemeye yönelik olduğunu iddia etmektedir.

AİHM mevcut davada, ifade özgürlüğü sorusunun barışçıl toplantı düzenleme özgürlüğünden ayrı tutulamayacağı kanaatindedir. AİHM, kişisel kanaatlerin korunması konusunun, AİHS'nin 11. maddesi ile tanındığı gibi, barışçıl toplantı düzenleme özgürlüğünün koşullarından biri olduğunu hatırlatmaktadır (*Ezelin-Fransa*, 26 Nisan 1991 tarihli karar). Bu nedenle AİHM, bu şikayetlerin AİHS'nin 11. maddesi kapsamında incelenmesinin uygun olacağı kanaatindedir.

Başvuran, kamu düzenini bozacak hiçbir şiddet eylemi gerçekleştirilmediğinden, dernek kurma ve toplantı özgürlüğü hakkına müdahale edilmesi gerekliliğine itiraz etmektedir.

Hükümet, başvuranın katılımcıların sloganlarıyla terörist bir örgütü savundukları yasadışı bir toplantıya katılmış olması sebebiyle, dava konusu müdahalenin AİHS'nin 11. maddesinin ikinci paragrafı ile haklı kılındığını ve sosyal bir gereklilik arz ettiğini belirtmektedir.

AİHM, sözkonusu mahkumiyet kararının, dernek kurma ve toplantı özgürlüğü hakkına bir müdahale teşkil ettiği hususunda taraflar arasında bir ihtilafa yol açmadığını belirtir. AİHM bu müdahalenin öngörülebilirliği ve meşruluğu ile ilgili olarak, sözkonusu müdahalenin gerekliliği konusunda varmış olduğu kararı dikkate alarak, bu sorular üzerinde görüş bildirmenin gerekli olmadığı kanaatindedir (benzer bir değerlendirme için bkz. *Çetin ve diğerleri-Türkiye*, no: 40153/98 ve 40160/98).

Bununla ilgili olarak AİHM, hukukun üstünlüğüne dayalı demokratik bir toplumda, yerleşik düzene karşı barışçıl yollardan savunulan siyasi fikirlerin toplanma özgürlüğüne ve diğer yasal yollardan ifade edilmesine olanak tanınmalıdır (*Stankov ve Birleşik Makedon Örgütü Ilinden-Bulgaristan*, no: 29221/95 ve 29225/95). Barışçıl bir toplantıya katılma özgürlüğü böylece o denli önem arz etmektedir ki, ilgili kişi bu fırsatla kınanacak bir eylem gerçekleştirmediği sürece, bu özgürlük herhangi bir sınırlamaya tabi tutulamaz (*Ezelin kararı*). Diğer yandan, bir toplantının ya da gösterinin yasadışı olması, AİHS'nin 11. maddesinin uygulama alanından çıkarılması için yeterli bir ölçüt değildir (Bkz. *Cisse-Fransa*, no: 51346/99).

Bu durumda başvuran, şiddet içerikli bir tutum içerisinde olduğundan ya da terör örgütü lehine slogan attığından değil, bir dernek yöneticisi sıfatıyla makamlar tarafından yasadışı bir toplantı ilan edilen bir basın açıklamasına katıldığından dolayı mahkum edilmiştir. Böylece bu mahkumiyetin yasal dayanağı, başvuranın derneğin içtüzüğünde belirtilen amaçları hakkında, ulusal mahkemeler tarafından yapılan değerlendirmeye dayanmaktadır. Bu ilkelerin başvuranın dava konusu basın açıklamasına katılması ile bağdaşmaz ilan edilmesi için benimsenen ölçütler hakkında bir açıklama ya da bilgi verilmeksizin bu değerlendirme yapılmıştır.

Konferansın barışçıl bir şekilde seyredip seyretmediği hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın, yalnızca böylesi bir konferansa katılmış olması kınanacak bir davranış olarak değerlendirilmesi için yeterli olmuştur.

Oysa ki AİHM, Sözleşmeciler Devletlerin «kamu emniyetinin» sağlanması adına uygun gördükleri her kararı alamayacaklarını hatırlatmaktadır (Bkz. İzmir Savaş Karşıtları Derneği ve diğerleri-Türkiye, no: 46257/99, 2 Mart 2006 tarihli karar). Önleyici tedbir olarak, şiddete teşvik ya da demokratik ilkelerin reddedilmesi sözkonusu olmadan, dernek kurma ve toplantı özgürlüğü hakkını kaldırmayı amaçlayan radikal tedbirler, demokrasiye zarar vermekte hatta tehlikeye atmaktadır (*Stankov ve Birleşik Makedon Örgütü Ilinden-Bulgaristan*).

Mevcut davada başvuranın mahkumiyet kararında temel alınan hukuki çerçeveyi, genel bir yasaklama tedbiri olarak analiz etmek gerekir. Sözkonusu hukuki çerçeve, belirsiz sınırlar içerisinde, derneklerin yönetmelik ve içtüzükleri konusunda ulusal makamlar tarafından bununla ilgili olarak yapılan değerlendirmeye bağlı barışçıl toplantı yapma özgürlüğünü sınırlamaktadır. Hem dernek kurma ve toplantı yapma özgürlüğü hem de sözkonusu ülkedeki demokrasinin uygulanma şekli bu durumdan açık bir şekilde etkilenir (Bkz. *İzmir Savaş Karşıtları Derneği ve diğerleri*).

AİHM yukarıda yer alan ifadeler ışığında, başvuran hakkında verilen mahkumiyet kararının, “demokratik bir toplumda gerekli” olduğunun düşünülmemeyeceğine kanaat getirmektedir.

Bu nedenle AİHS’nin 11. maddesi ihlal edilmiştir.

III. AİHS’NİN 6. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, ulusal mahkemeler tarafından delillerin değerlendirilmesi şekli nedeniyle adil olarak yargılanmadığını iddia etmekte ve AİHS’nin 6. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmektedir.

Hükümet bu konuda görüş bildirmemektedir.

AİHM, bu şikayetin yukarıda incelenen şikayetle ilgili olduğunu tespit etmekte ve bu nedenle kabuledilebilir ilan edilmesi gerektiği kanaatindedir.

AİHM, AİHS’nin 6 § 1. maddesinin herkese adil olarak yargılanma hakkı tanıyorsa da, bu hükmün iç hukukla ilgili olan, delillerin olduğu gibi değerlendirilmesi konusunu ve özellikle de kabuledilebilirlik ve inandırıcılık derecelerini düzenlemediğini hatırlatmaktadır (Bkz. *Schenk-İsviçre*, 12 Temmuz 1988). Ayrıca, AİHM mevcut davada, dava konusu yargılamada keyfi bir uygulamanın mevcut olmadığını tespit etmemektedir.

Bu nedenle, AİHS’nin 6. maddesinin ihlal edilmediğine kanaat getirmektedir.

IV. AİHS’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Tazminat

Başvuran 5.000 Euro maddi tazminat, 15.000 Euro da manevi tazminat talep etmektedir.

Hükümet, bu iddialara karşı çıkmaktadır.

AİHM, tespit edilen ihlalle talep edilen maddi tazminat arasında nedensellik bağı bulunmadığından dolayı bu talebi reddetmektedir. Buna karşın başvurana manevi tazminat olarak 2.000 Euro ödenmesinin uygun olacağı kanaatindedir.

B. Masraf ve Harcamalar

Başvuran, AİHM önünde yaptığı masraf ve harcamalar için 4.000 Euro talep etmektedir. Başvuran bununla ilgili olarak herhangi bir belge sunmamaktadır.

Hükümet bu iddialara karşı çıkmaktadır.

AİHM içtihadına göre, gerçekliği, zorunluluğu ortaya konulan ve makul miktarlarda olan masraf ve harcamalar geri ödenebilmektedir. Mevcut davada, elindeki mevcut unsurlar doğrultusunda ve yukarıda yer alan kriterler uyarınca AİHM, mahkeme önünde yapılan masraflar için başvurana 1.500 Euro ödenmesinin makul olacağı kanaatindedir.

C. Gecikme Faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK AİHM OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun *kabuledilebilir olduğu*na;
2. AİHS'nin 11. maddesinin *ihlal edildiğine*;
3. AİHS'nin 10. maddesine ilişkin olarak yapılan şikayetin incelenmesine *gerek olmadığına*;
4. AİHS'nin 6. maddesinin *ihlal edilmediğine*;
5. a) AİHS'nin 44 § 2. maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Y.T.L.'ye çevrilmek üzere Savunmacı Hükümet tarafından başvurana, manevi tazminat için 2.000 Euro (iki bin), masraf ve harcamalar için 1.500 Euro (bin beş yüz) *ödenmesine*;
- b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapıldığı tarihe kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda faiz *uygulanmasına*;
6. Adil tazmine ilişkin diğer taleplerin *reddine*;

Karar vermiştir.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77 §§ 2. ve 3. maddesine uygun olarak 27 Haziran 2006 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.